

# ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ

## Μία ὁμιλία του

Τὸ κείμενο ποὺ δίνουμε, εἶναι σημειώσεις τῆς γνωστῆς παιδαγωγοῦ κ. Ρόζας Ἰμβριώτη, ποὺ παρακολούθησε τὴν ὁμιλία τοῦ Δημήτρη Γληνοῦ καὶ ποὺ εὐγενικὰ τῆς παραχώρησε στὸ περιοδικό μας.

Ἦταν τὸ τέλος τοῦ 1914. Τὸ σύνθημα τοῦ πασιφισμοῦ μεσουρανοῦσε. Στὸ Μαρράσλειο ὁ Ἀλέκος Δελμοῦζος μίλησε μ' ἐνθουσιασμό μέσα στὸ καθιερωμένο δεκαπεντάλεπτο μετὰ τὴν προσευχή, γιὰ τὸν Πασιφισμό καὶ τὴν Παιδεία. Εἶχε ἐξισώσει τὸν «πασιφισμό» μὲ τὸν «οὐμανισμό».

Ὑστερα ἀπὸ μιᾶς βδομάδας πλατειές συζητήσεις μετὰ τῶν Δασκαλιστῶν καὶ τῶν Καθηγητῶν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας μίλησε ὁ Γληνός, μὲ θέμα «Πασιφισμός καὶ Παιδεία».

Ὁ Γληνός ἀνακοίνωσε τοὺς φόβους του, ὅτι ἡ λέξη «πασιφισμός», ὅπως ἐξαγέλλεται, δὲ μπορεῖ νὰ ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὸν «ἀνθρωπισμό». Καὶ συνιστοῦσε νὰ εἴμαστε πολὺ προσεχτικοὶ στὴ σύνδεσή του μὲ τὸ ἔργο τῆς Παιδείας.

— Ἐμεῖς, πρέπει νὰ φοβούμεστε αὐτὸ τὸ κίνημα ποὺ τὸ ὑποστηρίζουν οἱ ἐκλεκτοὶ σπαθοφόροι καὶ οἱ βελαδοφόροι καὶ ξοπίσω τους οἱ ἀπολογητές τους κοντυλοφόροι, ὅπως καὶ τὸν κόσμον ποὺ ἀντιπροσω-

πεύουν. Ἀκριβῶς τὸ ἰδανικὸ τοῦ «ἀνθρωπισμοῦ» ἀπαιτεῖ ν' ἀντισταθοῦμε στὴ φτηνὴ φιλολογία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας. Γιατὶ μπορεῖ τὰ κηρύγματά τους αὐτὰ τὰ ὠραιοστολισμένα περὶ «πασιφισμοῦ» νὰ σημαίνουν ἀπλῶς «χρεωκοπία τοῦ ἀνθρωπισμοῦ», μὲ τὸ ἀληθινὸ νόημά του. Ἀνθρωπισμός οὐσιαστικὰ εἶναι ἡ ἔξαρση τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας μὲ ὅλη τὴ δύναμη καὶ μὲ πάθος. Ἀνθρωπισμός εἶναι οἱ ἀγῶνες ἀτόμων καὶ λαῶν γιὰ τὴν ἐλευθερία τους, γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς πατρικῆς γῆς, εἶναι ἀτελείωτες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ καὶ καταξίωσή τους στὴν καθήμερinh πράξη. Μ' αὐτὸ τὸ νόημα τοῦ «ἀνθρωπισμοῦ» ὀφείλουμε νὰ μορφώσουμε τὸ λαόν, καὶ κατὰ πρῶτον λόγον τοὺς νέους καὶ τίς νέες τῆς Ἑλλάδας. Οὔτε μὲ τίς λογοκοπίες οὔτε μὲ τὰ λογῆς βιβλία —ποὺ πολὺς λαὸς ἀγράμματος κι ἀναλφάβητος δὲν τὰ διαβάξει —μποροῦμε νὰ τὸν μορφώσουμε νὰ πολεμάει ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ κατὰ τοῦ πολέμου.

Πρέπει νὰ μιλοῦμε καθαρά. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέψουμε τὰ μορφωτικὰ μέσα νὰ γίνουν μέσα παραμόρφωσης καὶ σκοταδισμοῦ τῆς ψυχῆς τῆς νεολαίας. Δὲ μπορούμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ἐτοιμότητα τῆς ψυχῆς τῶν νέων γιὰ τὴν εἰρήνην, γιὰ τὴ μεγάλη δύναμη τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς, γιατί μόνο ὅπου ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι σίγουρος καὶ ἀσφαλισμένος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν τὸν ἔχουν μεταβάλει σὲ ἐξάρτημα τῆς μηχανῆς, σὲ ἀπλὸ ἐργαλεῖο στὰ χέρια τοῦ ἐργοδότη, ὅπου δὲν εἶναι αἰχμάλωτος προλήψεων καὶ δέσμιος τῶν κερδοσκοπῶν, μόνο αὐτὸς μπορεῖ νὰ μορφωθεῖ, ὥστε νὰ γίνῃ σταθερὸς δημιουργὸς καὶ ὑπηρέτης τοῦ λαοῦ του. Δὲ μπορεῖ κατ' ἀρχὴν νὰ μιλοῦμε γιὰ Πασιφισμό στὴ Νεολαία, ὅταν τὴν ἀναθρέφουμε ἐτοιμοκρέας γιὰ τὰ κανόνια, ὅταν τῆς μαθαίνουμε, ὅτι μπορεῖ νὰ σκοτώνει μὲ τίς εὐλογίες τοῦ Κλήρου. Ἀντίθετα χρὲς ἔχουμε νὰ τῆς ἐμφυσήσουμε πίστη καὶ θέλησιν γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἠθικὴ σταθερότητα καὶ ἀγάπη, γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ αἷτημα τῶν καιρῶν ποὺ ἔρχονται. Δὲ μπορεῖ τὸ Σχολεῖο νὰ δίνει στὰ παιδιὰ τὸ ἰδανικὸ τοῦ παραφουσκωμένου ἀνθρώπου τῆς «ἀνώτερης τάξης», τῶν τίτλων, τῶν τιμῶν καὶ τῶν παρρησιῶν, μὲ τὴν ἐξουσία τῶν λίγων πάνω στοὺς πολλοὺς καὶ μαζὶ νὰ λέει ὅτι ὅλα αὐτὰ καθορίζουν τὴν ἀξία τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἀντίθετα, πρέπει νὰ συνηθίσουμε τοὺς νέους καὶ τίς νέες νὰ σκέφτονται, ὅτι εἶναι «ἄνθρωποι» καὶ ὄχι ἀνδράποδα, ὅτι δὲν εἶναι ἐργαλεῖα, δὲν εἶναι τροφή γιὰ τὰ κανόνια. Εἶναι «ἄνθρωποι ποὺ πρέπει νὰ ἀγαποῦν τὸν συνάνθρωπο, νὰ ἀγαποῦν τὸ λαὸ τους καὶ ὅλους τοὺς λαοὺς, νὰ ζητοῦν τὴν ἐλευθερίαν τους ὅπως καὶ νὰ σέβονται τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἄλλων λαῶν τῆς γῆς. Νὰ ἐθίσουμε τὴ Νεολαία στὰ «ὕψηλά» καὶ νὰ τὴν κάνουμε ἱκανὴ νὰ τὰ ἀναζητεῖ μὲ ὅλες τῆς τίς δυνάμεις. Νὰ μάθει ὁ κάθε νέος καὶ κάθε νέα, ὅτι ἡ ΒΙΑ δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι πιά τὸ νόμιμο ἀναγνωρισμένο μέσο γιὰ τὴ λύση κάθε διαφορᾶς ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς. Νὰ ἐθιστοῦν οἱ ἔφηβοι νὰ βάλουν στὴ θέσιν τῆς ΒΙΑΣ τὸ ΔΙΚΑΙΟ, αὐτὸ εἶναι ἕνα οὐσιαστικὸ γνῶρισμα κάθε πρωτοποριακοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ αὐτὰ πρέπει τὸ Σχολεῖο νὰ τὰ διδάξει καὶ νὰ τὰ ἐνσταλάξῃ στὸ μυαλὸ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, νὰ τοῦ γίνουν βίωμα. Τὸ κα-  
 Η ἢ κ ο ν τ ο ὕ τ ο ἔ χ ε ι ν ἃ ἔ-

π ι τ ε λ ἔ σ ε ι ἡ Π α ι δ ε ί α. Ἀν-  
 τι δηλ. νὰ προβάλλουμε τὸ ὑποπτο σύνθημα τοῦ «πασιφισμοῦ» μὲ τὴν ἔννοια: κάτσε ἡσυχος μὲ τὸ σημερινὸ καθεστῶς νικημένων καὶ νικητῶν, τῆς ἀποικιοκρατίας, μὲ τὴ σημερινὴ κατὰστασι ἐξαθλιωμένων μαζῶν καὶ λίγων ἀφεντάδων, μὲ τὴ στέρηση τῆς ἐλευθερίας ὁλόκληρων λαῶν, ἀντὶς ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ φωνάξουμε ὅλοι καὶ μαζὶ καὶ τὸ Σχολεῖο: «Νέοι καὶ νέες, χρειάζεται νὰ ἀγωνιστεῖτε ἡρωϊκὰ γιὰ νὰ ὑπερασπίσετε τὴ ζωὴ σας καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴ θέσιν σας εἴσαστε οἱ κατ' ἐξοχὴν ὑπεύθυνοι. Χρειάζεται θάρρος κάθε καταναγκασμὸ πνευματικὸ ἢ σωματικὸ νὰ ἐξουδετερῶσετε, κάθε πράξη βίας νὰ τὴν πολεμή-  
 τε. Νὰ καταπολεμᾶτε τὸν πόλεμο, τὸν πόλεμο τὸν καταχτητικὸ ποὺ τρέφει τὴ δυσπιστίαν ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς, τὸν τρόπο καὶ τὸν ἐξανδραποδισμό τοῦ ἀτόμου καὶ ποὺ στὸ τέλος ὁδηγεῖ στὴν καταστροφή.

Χρειαζόμαστε εἰρηνικοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ Παιδεία πρέπει νὰ κάνει τοὺς ἀνθρώπους δυνατοὺς, μὲ πνεῦμα καθαρὸ, ψυχικὴ βαθύτητα ποὺ συντελεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ λεπτότητα τῶν αἰσθητιῶν καὶ νὰ καλλιεργηθοῦν χαρακτηρισμοί. Χρειαζόμαστε ἀνθρώπους ποὺ νὰ μποροῦν νὰ ζητήσουν «νέο δίκαιο» καὶ νὰ σέβονται τὸ «νέο δίκαιο», γιατί δὲν ἀντέχουν νὰ ζοῦν ἀνάμεσα στὴν ἀδικίαν, τὴ διαφθορά καὶ μέσα στοὺς κακοποιούς. Νὰ διδάξουμε ὅτι ὅποιος γίνῃ ἱκανὸς νὰ δένεται χτυπήματα γιὰ τὸ φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο δίκαιο, ὅποιος τὸ ὑποφέρει καὶ τὰ ἀντέχει, ὅποιος δὲν ξεχνάει τὴν ἀνθρωπιά του μπροστὰ στίς καταπιέσεις, ὅποιος ἔμαθε νὰ πολεμᾷ γιὰ τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸς, καὶ μόνο αὐτὸς, γίνῃ ἱκανὸς νὰ σέβεται καὶ τὸ ἄτομο καὶ τὸ λαὸ του καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Αὐτὸς ἐπαναστατεῖ, ὥστε τὸ κακὸ νὰ γίνῃται ὁλοένα μικρότερο.

Ἄν ἡ λαϊκὴ μόρφωσις πρέπει νὰ ἔχει νόημα, τότε πρέπει νὰ παραδεχθεῖ, ὅτι κάθε πολίτης ἔχει δικαίωμα νὰ διαμορφώσῃ ὅλες του τίς ἱκανότητες, ἔτσι ποὺ νὰ τίς διαθέτῃ γιὰ τὴν κοινωνικὴ προκοπή. Πρέπει νὰ δημιουργηθεῖ στὰ μορφωτικὰ ἰδρύματα τὸ κατάλληλο περιβάλλον, ποὺ θὰ προσφέρει ὅλα τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ.

Ὁ πασιφισμός, γιὰ νὰ μὴν εἶναι μιὰ λογοκοπία στὴν ὑπηρεσία τῆς στρατοκρατίας καὶ τῶν ἰσχυρῶν γιὰ τὴ συγκράτηση τοῦ

σημερινού καθεστώτος, πρέπει νὰ μεταβληθεῖ σὲ ἀγῶνα γιὰ ἀποφασιστικὰς πράξεις, γιὰ ἐτοιμότητα, γιὰ θυσίες, ὥστε νὰ πάψει τὸ σκλάβωμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λαῶν, νὰ ζητάει νὰ μὴν εἶναι ὁ ἐργαζόμενος ἓνα ἐργαλεῖο, νὰ ζητάει ἀνθρωπιά, ἓνα νέο ἥρωα ἀπὸ κάθε ἀνθρώπου. Καὶ γιὰ μᾶς τοὺς παιδαγωγοὺς ὁ δρόμος πρὸς τὸν πασιφισμόν δὲ μπορεῖ νὰ σημαίνει τίποτα ἄλλο παρὰ τὸ ἀνοιγναι διάπλατα τῆς πόρτας τοῦ Σχολείου γιὰ τὴ γενικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση κάθε πολίτη ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς γέννησής του ὥσπου νὰ γίνῃ ὥριμο μέλος στὴν ὑπηρεσία τῆς κοινωνίας. Κανένα παιδὶ νὰ μὴ γυρίζει βρώμικο καὶ γυμνόν, γιατί αὐτὸ αὔριο θὰ εἶναι ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα τοῦ γένους. Θὰ δεχτοῦμε τὸν πασιφισμόν ἂν ἀγωνιστεῖ νὰ χαρίσῃ ὑποχρεωτικὰ καὶ δωρεὰν στὴ νέα γενιὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς ἠθικῆς συνείδησης, τῆς συνείδησης τοῦ καθήκοντος. Νὰ γίνουμε ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοί, καὶ ὅσοι καταγίνονται μὲ τὴ μόρ-

φωση γενικὰ τῆς Νεολαίας, παράδειγμα τιμιότητος, δικαιοσύνης καὶ χαρᾶς γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὁμορφιά. Τότε μόνο θὰ ἀναθρέψουμε ἀνθρώπους ποὺ θὰ τοὺς κάνουμε συνείδηση ὅτι ἡ ζωὴ τοὺς ἔχει νόημα καὶ τότε θὰ μισοῦν τὸν πόλεμον.

Αὐτὲς τὶς ἀξίες καὶ τὶς σχέσεις ἀτόμων καὶ λαῶν νὰ διασαφηνίσῃ καὶ νὰ ἐνσταλάξῃ εἶναι τὸ ἔργο τῆς Παιδείας. Δὲ φτάνει νὰ κάνουμε τὴ Νεολαία εὐσυγκίνητη γιὰ τὴν ἰδέαν τῆς εἰρήνης, εἶναι ἀνάγκη ἡ Νεολαία νὰ ὁδηγηθεῖ στὸ πεδίο μάχης ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης καὶ ἡ Νεολαία θέλει νὰ ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴν εἰρήνην. Τότε παίρνει νόημα ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ Παιδεία τότε εἶναι εἰρηνιστικὴ, ἐθνικὴ, δημοκρατικὴ. Ἀλλιῶς ὁ πασιφισμὸς εἶναι θανατερὸ σύνθημα ποὺ κρύβει τὴν ὑπουλὴ προσπάθεια νὰ νομιμοποιηθεῖ καὶ νὰ παγιωθεῖ τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυρότερου καὶ νὰ δικαιολογηθοῦν οἱ ἀνομίες τῶν ἐμπρηστῶν τοῦ πολέμου.

## Ἀλληλογραφία

— Κον Ὁρ. Ἀγγελίδην, Πάτρας. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ συνδρομὴ. Σᾶς στείλαμε τὸ τεῦχος ποὺ σᾶς ἔλλειπε. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας ἔγινε.

— Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Ἀμφίσσης. Στείλαμε τὸ ὑπ' ἀρ. 5 τεῦχος. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλά σας λόγια.

— Κον Νικ. Τσηπιᾶν, Θεσσαλονίκη. Διορθώσαμε τὴν ἀνωμαλία μὲ τὴν ἀποστολὴ τῶν τευχῶν. Κάποιο λάθος ἔγινε στὴν διεκπεραίωση τοῦ πε-

ριοδικοῦ γιὰ τὴν ὁποία σᾶς ζητοῦμε συγγνώμην.

— Κον Δημ. Μαργαρίτην, Πάτρα. Στείλαμε τὸ τεῦχος.

— Κον Σπ. Σκουργιάν, Ἀμαλιάδα. Στείλαμε τὰ τεύχη καὶ πρέπει νὰ τὰ λάβατε ἤδη.

— Κον Δ. Παρρῆν, Λάρισα. Σᾶς γράψαμε συνδρομητῇ. Τὸ ἐνδιαφέρον σας μᾶς συγκινεῖ καὶ μᾶς ἐνθαρρύνει στὴν προσπάθειά μας.

— Κον Β. Καρώνην, Θεσσαλονίκη. Θερμὰ εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς εὐχές σας καὶ τὰ καλά σας λόγια. Τὴ συνδρομὴ σας τὴν πήραμε. Σᾶς στείλαμε τὰ τεύχη.